

ДОНБАСЬКА ДЕРЖАВНА МАШИНОБУДІВНА АКАДЕМІЯ

Факультет економіки та менеджменту

Кафедра філософії та соціально-політичних наук

Затверджую:

Декан факультету

проф. Є. В. Мироненко

03.09. 2024



Розглянуто і схвалено

на засіданні кафедри філософії та СПН

Протокол №1 від 03.09.2024

В. о. завідувача кафедри

доц. О.П. Кваша



**Робоча програма навчальної дисципліни  
«Методика і техніка політологічних досліджень»**

галузь знань	05 «Соціальні та поведінкові науки»
спеціальність	052 «Політологія»
назва освітньої програми	«Політологія»
рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
статус	обов'язкова

Розробник: канд. істор. наук, доц. Стешенко Наталія Леонідівна

Краматорськ – Тернопіль  
2024

## ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Показники		Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
денна на базі ПЗСО	денна на базі ОКР «Молодший бакалавр»		денна на базі ПЗСО	денна на базі ОКР «Молодший бакалавр»
Кількість кредитів		ОПП «Політологія»	Обов'язкова	
4				
Загальна кількість годин				
120				
Змістових модулів – 2		Професійна кваліфікація: бакалавр політології	Рік підготовки	
Індивідуальне науково-дослідне завдання _____ (назва)			2	
		Освітньо-кваліфікаційний рівень: перший (бакалаврський)	Семестр	
			3	
			Лекції	
			30	
			Практичні/Лабораторні	
			15	
			Самостійна робота	
			75	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних 3 / самостійної роботи студента 5		Вид контролю		
		залік		

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить для денної форми навчання – 45/75 (3/5).

### І ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

1.1. Актуальність вивчення дисципліни у зв'язку із завданнями професійної діяльності та навчання

Навчальна дисципліна «Методика і техніка політологічних досліджень» є нормативним курсом для спеціальності 052 «Політологія» і вивчається в першому семестрі III курсу. Завданням курсу є підвищення освітнього рівня, формування практичних навичок та вмінь для самостійного проведення політологічного дослідження. Навчальна дисципліна передбачає опанування певним інструментарієм, засвоєння методологічних парадигм політичної науки. Однією з найважливіших форм засвоєння знань є семінарські заняття, які сприяють виробленню у здобувачів вищої освіти вмінь і навичок самостійно працювати, творчо мислити, на практиці застосовувати методику і техніку політологічних досліджень. Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни «Методика і техніка політологічних досліджень» укладена відповідно до освітньо-професійної програми «Політологія» підготовки бакалаврів, належить до циклу гуманітарних, соціально-політичних дисциплін.

1.2. **Мета** викладання навчальної дисципліни: полягає в наданні необхідного мінімуму знань з теоретико-методологічних засад та інструментально-технологічного забезпечення організації та проведення політологічних досліджень. Здобувачі вищої освіти в процесі вивчення курсу повинні оволодіти методикою та технікою

політологічного дослідження, емпіричними методами збору, фіксації та обробки інформації, основами інтерпретації та оприлюднення результатів дослідження.

### 1.3. Завдання дисципліни:

- надати студентам необхідний комплекс теоретичних відомостей з методів, процедур і техніки політологічних досліджень, технології їх організації та проведення на рівнях сформованості знань.
- забезпечити формування умінь під час лекцій на рівні умінь предметно-розумових умінь; під час практичних (семінарських) занять на рівні предметно-практичних умінь.
- забезпечити формування умінь під час виконання індивідуальних завдань (контрольних робіт) на рівні знаково-практичних умінь;
- закріпити теоретичні знання з курсу «Методика і техніка політологічних досліджень», навчити майбутніх політологів самостійно проводити політологічні дослідження, засвоїти навички роботи в дослідницькій групі.

1.4. Передумови для вивчення дисципліни: базою для вивчення дисципліни є попереднє вивчення таких дисциплін, як: «Соціологія», «Історія і теорії політичних партій».

1.5. Мова викладання: українська.

## II ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

При викладанні навчальної дисципліни «Методика і техніка політологічних досліджень» увага приділяється оволодінню здобувачами такими **загальними та спеціальними компетентностями**:

- здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології (ЗК05);
- здатність застосовувати інструментарій нормативної та емпіричної політичної теорії, політичної методології у політологічних дослідженнях (СК04);
- здатність застосовувати теорії та методи політологічних досліджень у професійній діяльності (СК07);
- здатність конструювати дизайн, розробляти програму та виконувати політологічні дослідження з використанням сучасних методів, технологій та інструментарію політичного аналізу (СК08);
- здатність презентувати результати політологічних досліджень для фахівців та нефахівців (СК09).

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен продемонструвати достатній рівень сформованості наступних **програмних результатів навчання**:

ПРН05. Вміти використовувати інформаційні та комунікаційні технології у професійній діяльності.

ПРН11. Застосовувати інструментарій нормативної та емпіричної політичної теорії, політичної методології у політологічних дослідженнях.

ПРН14. Застосовувати теорії та методи політологічних досліджень у професійній діяльності.

ПРН15. Конструювати дизайн, розробляти програму та виконувати політологічні дослідження з використанням сучасних методів, технологій та інструментарію політичного аналізу.

ПРН16. Презентувати результати теоретичних і прикладних досліджень фахівцям і широкій аудиторії, засобам масової інформації, експертам з інших галузей знань.

Здобувачі вищої освіти, вивчаючи навчальну дисципліну «Методика і техніка політологічних досліджень», опановують систему знань і навичок, що дозволяють сформулювати такі спеціальні результати:

*у когнітивній сфері* здобувач здатний знати і розуміти:

- основні методологічні підходи дослідження політичних явищ та процесів, які використовуються в сучасній політичній науці;
- особливості використання кількісного та якісного контент-аналізу при політологічному дослідженні інформаційних джерел;
- характер використання методу моделювання для прогнозування розвитку політичних процесів;
- особливості узагальнень та типологізації в результаті обробки даних політологічного дослідження;
- способи і форми подачі отриманої в результаті дослідження інформації, зокрема у вигляді графічних зображень;
- характер написання, види та вимоги до підсумкових документів політологічного дослідження;

*в афективній сфері* здобувач здатний:

- критично осмислювати лекційний та позалекційний навчальний матеріал;
- використовувати кількісні та якісні методи проведення прикладного політологічного дослідження;
- застосовувати соціологічні методи вивчення політичних явищ та процесів, зокрема анкетування, інтерв'ювання, фокусоване групове інтерв'ю;
- створювати моделі розвитку відносин політичних акторів;
- аналізувати політичні процеси та функціонування політичних інститутів, як на місцевому так і на загальноукраїнському рівні;
- здобувач здатний співпрацювати з іншими здобувачами та викладачем в процесі обговорення проблемних моментів на лекційних та практичних заняттях, при виконанні і захисті індивідуальних завдань; ініціювати і брати участь у дискусії з питань навчальної дисципліни, розділяти цінності колективної та наукової етики.

*у психомоторній сфері* здобувач здатний:

- самостійно застосовувати теоретичні знання в процесі роботи в дослідницькій групі;
- на належному науково-теоретичному рівні готувати підсумкові документи політологічного дослідження.

### III ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

#### **Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні основи політологічного дослідження**

#### **Тема 1. Методика і техніка політологічних досліджень як навчальна дисципліна**

Місце навчальної дисципліни «Методика і техніка політологічних досліджень» у змісті навчання фахівця-політолога. Структура навчальної дисципліни «Методика і техніка політологічних досліджень». Система оцінювання знань із навчальної дисципліни «Методика і техніка політологічних досліджень». Огляд загальної та додаткової літератури, Інтернет-ресурсів до вивчення навчальної дисципліни «Методика і техніка політологічних досліджень».

## **Тема 2. Сутність наукового пізнання. Особливості та види політологічних досліджень**

Сутність наукового пізнання та його гносеологічні основи. Поняття фундаментального та прикладного знання в сфері політики. Нормативний та емпіричний підходи до аналізу політичних ситуацій і процесів. Особливості дослідження політичної сфери. Класифікація видів політологічного дослідження (за О. Габріеляном та К. Боришполец). Фундаментальні політологічні дослідження: суть, особливості та завдання. Прикладні політичні дослідження та їх статус. Вимоги щодо прикладних досліджень: може бути перевірене, тому що базується на спостереженнях та фактах; вільне від оціночних суджень, бо констатує певну реальність; передавані, бо методи досліджень створюються такими, що можуть бути пояснені і повторені широким колом спеціалістів; орієнтовані на узагальнення; експліцитні, тому що дозволяють уточнювати причинно наслідкові зв'язки різних явищ; темпоральні, так як не виключають, що майбутні спостереження можуть суперечити прийнятому на сьогодні спостереженню.

## **Тема 3. Методологія, методика та техніка політологічного дослідження**

Методологія як система принципів наукового дослідження. Методика, методологія та техніка політологічного дослідження. Фундаментальні та прикладні (емпіричні) дослідження. Методи досліджень у політології. Підходи до класифікації методів політологічного дослідження (В. Бебик, Дж. Мангейм, Р. Річ). Загальнонаукові, соціологічні та спеціальні політологічні методи. Кількісні та якісні методи. Правила вибору методів політологічного дослідження. Визначення переваг та пізнавальних обмежень, викликаних застосуванням кожного метода дослідження.

## **Тема 4. Теоретико-методологічні основи політологічних досліджень**

Методологічні підходи в політології та їх еволюція. Раціоналізм та позитивізм в політичній науці, економічний детермінізм марксизму. Метод типового ідеалу М. Вебера. Біхевіористська революція як продовження традицій позитивізму. Постбіхевіоризм Д. Істона та його основні методологічні підходи. Структурний функціоналізм Р. Мертона та Т. Парсонса, специфіка сприйняття соціально-політичної системи. Теорія конфлікту та її підходи до аналізу політичних процесів та явищ. Р. Дарендорф, Л. Козер. Інституціоналізм та неоінституціоналізм як альтернатива позитивістським концепціям в політичних дослідженнях. Теорії мережевої політики. Транзитологічний підхід. Синергетичний підхід до аналізу політичної сфери.

## **Тема 5. Система організації та проведення політологічного дослідження**

Науково-організаційний менеджмент. Логічна послідовність дій при розробці програми дослідження. Актуальність проблеми дослідження, визначення мети і завдань. Формулювання проблеми. Визначення наукової новизни та практичного значення застосування результатів дослідження. Процедурно-методична частина. Програма політологічного дослідження та її основні елементи. Робочий план, інструментарій польового дослідження. Правила роботи та етичні норми дослідника. Основні етапи організації досліджень: визначення проблеми та її конкретизація, попередня розробка теоретичних положень, рівень опрацьованості проблеми, збір інформації, розробка гіпотези, визначення методики та методів дослідження, складання робочого плану, збір та опрацювання інформації, підготовка підсумкових документів

дослідження з розробкою висновків та пропозицій. Виховання творчих здібностей та формування вченого як особистості.

## **Тема 6. Інформаційна база політологічного дослідження**

Інформація як особливий ресурс наукової діяльності. Формування інформаційного підходу до вивчення різноманітних аспектів політичного життя. Інформація в структурі фундаментальних та прикладних політологічних досліджень. Джерела інформації та її основні типи. Склад та типи інформаційних даних в структурі дослідницьких проектів. Документальні джерела інформації. Види документів, особливості наукових документів. Структура наукового документа за видами інформації. Сигнальна, релевантна, основна та бібліографічна інформація. Первинні та вторинні документи. Принципи відбору інформації. Формування банку даних. Основні етапи інформаційно-аналітичної роботи. Інформаційні технології в практиці політологічних досліджень. Роль Інтернету в спектрі технологічних засобів інформаційного забезпечення політологічних досліджень.

## **Змістовий модуль 2. Методика проведення політологічних досліджень**

### **Тема 7. Аналіз документів в дослідженні політичних явищ і процесів**

Суть та класифікація документів, що використовуються в політологічному дослідженні. Традиційний аналіз документів, особливості та види. Спеціальні методи аналізу документів. Контент-аналіз. Особливості та переваги. Види контент-аналізу. Відмінність кількісного та якісного контент-аналізу текстової інформації з політологічної проблематики. Основні етапи використання процедури контент-аналізу. Визначення одиниць аналізу. Івент-аналіз: техніка та основні етапи використання. Особливості, переваги та недоліки використання поведінкового та подвійного підходу до аналізу політичних процесів та явищ.

### **Тема 8. Використання соціологічних методик у дослідженні політичних явищ та процесів**

Суть, характеристика та особливості використання соціологічних методів у дослідженні політичних процесів та ситуацій. Вибірковий метод: теоретична основа та суть генеральної та вибіркової сукупностей, валідність, репрезентативність та економічність вибірки, види вибірок: випадкові та цілеспрямовані, розрахунок величини та статистичної похибки вибіркової сукупності. Опитувальні методики в політологічних дослідженнях. Анкетування, вимоги щодо композиції питальника (анкети), види запитань, типові помилки щодо формулювання запитань та визначення віяла відповідей. Інтерв'ювання в дослідженні політичних ситуацій, вимоги до роботи інтерв'юера. Особливості проведення фокусованих групових інтерв'ю. Формуючі опитування. Роль масових соціологічних досліджень у виборчих технологіях.

### **Тема 9. Експертні оцінки в дослідженні політичних процесів**

Роль експертних висновків у політичній практиці. Переваги та недоліки використання методики експертних оцінок. Види експертних оцінок та напрямок їх використання. Індивідуальна та колективна експертиза. Процедура проведення прикладного дослідження на основі експертних оцінок. Формулювання основного завдання дослідження. Умови відбору експертів та правила їх роботи. Побудова проблемного поля досліджуваної ситуації. Ситуаційний аналіз. Створення

попереднього аналітичного сценарію. Правила висловлювання і врахування думок учасників ситуаційного аналізу. Роль керівника проекту у підготовці підсумкового документа. Експертна нарада як особливий вид колективної експертизи в сфері політичної практики. Опис досліджуваної ситуації у вихідному документі.

#### **Тема 10. Вивчення політичних процесів за допомогою прикладного моделювання**

Моделювання як метод прогнозування динаміки політичних процесів і поведінки політичних акторів. Використання моделювання в якості наукового інструментарію. Моделювання та системність в дослідженні політики. Логіко-інтуїтивні та формалізовані моделі. Три основні види моделей: змістовні, формалізовані і квантифіковані. Панельні та імітаційні моделі. Теорія ігор у дослідженні політичних відносин. Ігри з нульовою та ненульовою сумою програшу. «Дилема ув'язненого» та її використання для моделювання взаємодії політичних акторів. «Гонка озброєнь» Річардсона. Квантифікація формалізованих системних моделей. Емпіричне та нормативне моделювання. Моделі політичної участі, модель «вирва причинності» А. Кемпбела та її використання для аналізу електоральної поведінки. Необхідність поєднання емпіричного та нормативного моделювання для розвитку прикладних політичних досліджень.

#### **Тема 11. Використання методу ухвалення рішень в політологічному дослідженні**

Сутність методу прийняття рішень як послідовності операцій: постановка проблеми, збір інформації, виокремлення можливих альтернатив, вибір конкретної альтернативи вирішення проблеми. Формальні (правові) та неформальні центри прийняття рішень. Правила та методи прийняття рішень. Різноманітність підходів щодо класифікації моделей прийняття політичних рішень. Формальна, колегіальна та змагальна моделі прийняття політичних рішень: переваги та недоліки. Раціональна та інкрементальна моделі прийняття політичних рішень. Модель «смітника» Дж. Марча та Й. Олсена як прагнення заперечити раціональні підходи у прийнятті політичних рішень і підкреслити їх випадковий характер. Параметри та стилі прийняття рішень.

#### **Тема 12. Аналіз даних та підготовка підсумкових документів політологічного дослідження**

Відмінність підсумкових документів прикладних аналітичних розробок від фундаментальних досліджень. Використання контрольного бланку оцінки дослідження. Види підсумкових документів і вимоги до їх структури та змісту. Інформаційний та аналітичний розділи прикладного проекту. Оптимальні розміри текстового матеріалу. Структура опису проведеного дослідження. Включення графічних засобів подачі інформації (графіки, діаграми, гістограми) та вимоги до їх використання. Правила підготовки аналітичних висновків та практичних рекомендацій. Адекватність логічних висновків. Композиція звіту за підсумками досліджень. Основні вимоги до наукових публікацій та публікацій в ЗМІ: об'єктивність аналізу, відповідність висновків отриманим результатам, адекватний опис об'єкта та предмета дослідження, грамотне оформлення основного тексту та ілюстративних матеріалів. Особливості підготовки публікацій в ЗМІ: лаконічність, популярність викладу, актуальність. Етичні проблеми, що виникають в процесі підготовки підсумкових документів дослідження.

#### IV СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	усього	Кількість годин (денна / заочна форма)		
		лек	сем	срс
<b>Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні основи політологічного дослідження</b>				
Тема 1. Методика і техніка політологічних досліджень як навчальна дисципліна	10	2	0	8/10
Тема 2. Сутність наукового пізнання. Особливості та види політологічного дослідження	10	2	1	7/10
Тема 3. Методологічні підходи політологічного дослідження	10	2	2	6/10
Тема 4. Теоретико-методологічні основи політологічного дослідження	10	2	1	7/10
Тема 5. Система організації та проведення політологічного дослідження	10	2/2	2	6/8
Тема 6. Інформаційна база політологічного дослідження	10	4	1	5/10
<b>Змістовий модуль 2. Методика проведення політологічних досліджень</b>				
Тема 7. Аналіз документів в дослідженні політичних явищ і процесів	10	4	1	5/10
Тема 8. Використання соціологічних методик у дослідженні політичних процесів та ситуацій	10	2	1/2	7/8
Тема 9. Експертні оцінки в дослідженні політичних явищ та процесів	10	2	1/2	7/8
Тема 10. Вивчення політичних процесів за допомогою прикладного моделювання	10	2	1	7/10
Тема 11. Використання методу ухвалення рішень для аналізу політичних ситуацій та процесів.	10	2	2	6/10
Тема 12. Аналіз даних та підготовка підсумкових документів політологічного дослідження	10	4/2	2	4/8
<b>Усього годин</b>	<b>120</b>	<b>30/4</b>	<b>15/4</b>	<b>75/112</b>



#### 4.1 ТЕМИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна ф. н.	Заочна ф. н.
1	Сутність наукового пізнання. Особливості та види політологічного дослідження.	1	-
2	Методика, методологія та техніка політологічного дослідження	2	
3	Теоретико-методологічні основи політологічного дослідження	1	
4	Система організації та проведення політологічного дослідження.	2	
5	Інформаційна база політологічного дослідження	1	
6	Аналіз документів в дослідженні політичних явищ і процесів.	1	
7	Використання соціологічних методик у дослідженні політичних процесів та ситуацій	1	
8	Експертні оцінки в дослідженні політичних ситуацій та процесів.	1	2
9	Вивчення політичних процесів за допомогою прикладного моделювання	1	2
10	Використання методу ухвалення рішень для аналізу політичних ситуацій та процесів.	2	
11	Аналіз даних та підготовка підсумкових документів політологічного дослідження	2	
<b>Разом</b>		<b>15</b>	<b>4</b>

#### 4.2 Перелік індивідуальних завдань

Протягом періоду навчання здобувачі паралельно з аудиторними лекційними і практичними заняттями виконують індивідуальні завдання в вигляді доповіді та презентації, тез доповідей до наукової конференції / семінару та/або наукової статті за обраною тематикою. Тематика індивідуальних завдань:

1. Сутність наукового пізнання та його гносеологічні основи.
2. Особливості дослідження політичної сфери суспільства.
3. Фундаментальні та прикладні політологічні дослідження: суть та особливості.
4. Прикладні політологічні дослідження та вимоги щодо їх проведення.
5. Методика, методологія та техніка політологічного дослідження.
6. Методи досліджень у політології та основні підходи щодо їх класифікації.
7. Методологічні підходи в політології та їх еволюція.
8. Позитивізм та постпозитивізм у політичній науці.
9. Економічний детермінізм у концепції марксизму.
10. Метод типового ідеалу М. Вебера.
11. Біхевіоризм та постбіхевіоризм.
12. Структурний функціоналізм. Р. Мертон та Т. Парсонс.

13. Конфліктологічна парадигма у вивченні політичних явищ та процесів. Р. Дарендорф, Л. Козер.
14. Інституціоналізм та неоінституціоналізм.
15. Синергетичний підхід до аналізу політичної сфери.
16. Інформація як особливий ресурс наукової діяльності.
17. Літературні джерела інформації.
18. Поняття документу та його види.
19. Основні етапи інформаційно-аналітичної роботи.
20. Використання можливостей Інтернету в політологічному дослідженні.
21. Вибір теми та обґрунтування мети дослідження.
22. Програма політологічного дослідження та її основні елементи.
23. Основні етапи організації досліджень.
24. Виховання творчих здібностей та формування вченого як особистості.
25. Суть та класифікація документів що використовуються у політологічному дослідженні.
26. Традиційний аналіз документів та його види.
27. Контент-аналіз: особливості та переваги.
28. Характеристика змістовного контент-аналізу.
29. Кількісний контент-аналіз.
30. Івент-аналіз: техніка та основні етапи використання.
31. Когнітивне картування в дослідженні політичних ситуацій.
32. Суть, характеристика та особливості використання соціологічних методів у дослідженні політичних процесів та ситуацій.
33. Поняття соціологічного дослідження та етапи його проведення.
34. Використання вибіркового методу у політологічних дослідженнях. Види вибірок.
35. Опитувальні методики у політологічних дослідженнях. Види опитувань.
36. Композиція анкети (питальника) та вимоги до неї.
37. Види запитань та принципи побудови відповідей.
38. Інтерв'ювання в дослідженні політичних процесів.
39. Вимоги до роботи інтерв'юера.
40. Особливості проведення фокусованих групових інтерв'ю.
41. Роль масових соціологічних досліджень у виборчих технологіях.
42. Роль експертних висновків у політичній практиці.
43. Техніка застосування експертних оцінок в політичних дослідженнях.
44. Підготовка інформаційних матеріалів та підбір експертів.
45. Збір експертних висновків і обробка результатів.
46. Досвід застосування методики експертних оцінок в політологічних дослідженнях.
47. Теоретико-методологічні моделі прийняття рішень у державній політиці.
48. Раціональна модель прийняття рішень.
49. Суть інкрементної моделі прийняття політичних рішень.
50. Модель «смітника» як засіб подолання дилеми основних підходів до прийняття політичних рішень.
51. Типи політичних рішень та правила їх ухвалення.
52. Основні методи ухвалення політичних рішень: раціональний, послідовних порівнянь та змішано-скануючий.
53. Формальна, колегіальна та змагальна модель прийняття політичних рішень.

54. Сутність та етапи політичного моделювання.
55. Характеристика трендових моделей у політичному моделюванні.
56. Суть імітаційних моделей у політологічному дослідженні.
57. Використання штучного інтелекту у моделюванні політичних ситуацій.
58. Використання моделі «гонка озброєнь Річардсона» в аналізі міжнародних конфліктів.
59. Теорія ігор. Аналіз моделі «дилема в'язнів».
60. Вивчення електоральних симпатій за допомогою «моделі Даунса».
61. «Вирва причинності» А. Кемпбела.
62. Підсумковий етап політологічного дослідження.
63. Аналіз даних. Використання таблиць.
64. Основні методи графічної подачі даних: графіки, діаграми та гістограми.
65. Види підсумкових документів у політологічному дослідженні.
66. Структура аналітичного звіту та основні вимоги до його написання.
67. Підготовка наукових публікацій за результатами політологічного дослідження.
68. Особливості підготовки публікацій у ЗМІ за результатами політологічного дослідження.
69. Характеристика контрольного бланка оцінки дослідження.
70. Морально-етичні проблеми, що виникають в процесі політологічного дослідження.

### 4.3 Самостійна робота

У курсі вивчення дисципліни «Методика і техніка політологічних досліджень» значну увагу приділено самостійній роботі здобувача. **Метою організації самостійної роботи здобувачів** є формування у майбутніх політологів навичок здобуття знань та самостійного проведення політологічного дослідження, починаючи від збору та обробки інформації та закінчуючи оформленням дослідницької роботи; така мета передбачає отримання знань щодо сутності та філософських засад науки, методологічної культури наукової діяльності, логіки проведення та організації політологічного дослідження; оволодіння навичками формулювати зміст та мету роботи, організувати власну самоосвіту, вміння по-новому підходити до вирішення питань, оптимізувати пізнавальну і розумову активність, виявляти здатність до творчого мислення. Важливість принципу індивідуального пошуку знань пояснюється його сприянням розвитку допитливості, зацікавленості, орієнтуванням на дослідницьку роботу теоретичного або дослідно-експериментального рівнів із зближенням самостійної роботи з фундаментальним науковим пошуком, зайняття яким буде складати зміст роботи здобувачів у наступних семестрах навчання в Академії. Спираючись на даний принцип, викладач бере активну участь в організації самостійної роботи здобувачів, співвідносячи її з навчально-освітньою діяльністю в аудиторії.

Зміст самостійної роботи здобувачів над темами дисципліни «Методика і техніка політологічних досліджень» визначається її навчальною програмою, методичними матеріалами, тематикою для написання контрольних та реферативних робіт. Забезпечується самостійна робота працями, визначеними як першоджерела для обов'язкового опрацювання, системою навчально-методичних засобів (підручниками, навчальними та методичними посібниками, конспектами лекцій викладача, практикумом тощо). Методичні матеріали передбачають можливість самоконтролю з

боку здобувача, його здатність до опрацювання як наукової, так і публіцистичної літератури.

Самостійна робота здобувачів над засвоєнням навчального матеріалу з дисципліни «Методика і техніка політологічних досліджень» може проводитися у бібліотечно-інформаційному центрі Академії, в режимі онлайн можна працювати в Центральній науковій бібліотеці ім. В. І. Вернадського (далі – НБУВ), а також у інших віртуальних бібліотеках мережі Інтернет. НБУВ пропонує віддаленим користувачам широкі можливості у задоволенні бібліотечно-інформаційних потреб. Опрацювання літератури як у списку рекомендованих джерел, що додається, так і такої, що знаходиться здобувачем самостійно, потребує особливої уваги щодо слідування логічним правилам пошуку наукової інформації та методологічним критеріям наукового знання.

Засвоєння під час здійснення самостійної роботи найважливіших і найскладніших питань зі змісту навчальної дисципліни перевіряється у формі загальної дискусії та обговорень в аудиторії, зокрема під час проведення семінарських занять.

Самостійна робота здобувачів над темами в межах дисципліни «Методика і техніка політологічних досліджень» передбачає:

1. Самостійне вивчення частини курсу шляхом конспектування лекцій, написання контрольних робіт, рефератів, повідомлень, виступів на семінарських заняттях.

2. Роботу з першоджерелами наукового та публіцистичного характеру, підручниками та періодичною літературою.

3. Позааудиторну роботу – участь в обговореннях важливих питань на наукових конференціях, олімпіадах, конкурсах тощо.

Самостійна робота здобувачів контролюється так само, як і навчальний матеріал, що опрацьовується під час навчальних занять.

### ***Питання для самоконтролю***

1. Знання наукове та знання буденне.
2. Основні принципи наукового пізнання.
3. Співвідношення науки з ненауковими (псевдонаука) формами пізнання світу.
4. Об'єктивність як принцип наукового пізнання.
5. Поняття методу, методики та методології.
6. Методологія політологічного дослідження.
7. Типологія методів політологічного дослідження.
8. Емпіричні методи політологічного пізнання.
9. Спостереження у науковому дослідженні.
10. Роль експерименту в науці.
11. Теоретичні методи політологічного дослідження.
12. Аналіз і синтез у науковому пізнанні.
13. Моделювання та аналогія як методи політологічного дослідження.
14. Структура політологічного дослідження.
15. Апробація результатів політологічного дослідження.
16. Основні проблеми накопичення та обробки інформації в процесі дослідження.
17. Порядок захисту та специфіка курсової, дипломної роботи.
18. Порядок захисту дослідницької роботи.

## МЕТОДИ НАВЧАННЯ

У процесі вивчення дисципліни використовуються наступні методи та підходи до навчання:

Студентоцентроване навчання – розширення автономії здобувача, здатності до критичного мислення на основі результативного підходу, що передбачає нові підходи до навчання з метою розвитку особистості здобувача з урахуванням його ціннісних орієнтацій.

Репродуктивний метод – навчання здобувачів організовується за допомогою практичних вправ та робіт, різних форм самоконтролю, що сприяє формуванню знань, навичок і вмінь у здобувачів, основних розумових операцій (аналіз, синтез, узагальнення тощо).

Комбінація лекційних та практичних занять та консультацій (зокрема особистих консультацій з викладачем та використанням системи Moodle) із розв'язанням ситуаційних завдань, які розвивають аналітичні здібності та навички роботи в колективі.

Пояснювально-ілюстративний метод – здобувачі одержують знання на лекціях, з навчальної або методичної літератури шляхом конспектування, тезування, анотування, рецензування, під час консультацій з підготовки рефератів та/або доповідей.

Евристичний метод – під керівництвом викладача або на основі евристичних вказівок здобувачі активно намагаються знайти рішення висунутих у навчанні, або сформульованих самостійно, пізнавальних завдань, що дозволяє активізувати мислення, викликати зацікавленість до пізнання на практичних заняттях та контрольних точках.

Методи стимулювання й мотивації навчальної роботи – здобувачі приймають участь у моделюванні рольових ситуацій, створенні ситуацій успіху в навчальній роботі, пред'явленні вимог і методів заохочення.

Метод проблемного викладу та проблемно-орієнтованого навчання, зокрема з проведенням презентацій – розуміння здобувачами поставленої проблеми та формулювання пізнавальних завдань на основі різних джерел та засобів, уміння проаналізувати поставлене завдання, порівняти різні точки зору та підходи, розуміння логіки та думок викладача, усвідомлення та запам'ятовування.

Метод самостійної роботи здобувачів та самостійного навчання – розв'язання практичних завдань та опрацювання теоретичного матеріалу, що виноситься на самостійне вивчення. Самостійна робота з вивченням оприлюднених навчальних матеріалів, зокрема в системі роботи освітньої платформи дистанційного навчання Moodle DDMA.

Методи організації й здійснення навчальної та наукової діяльності, що поєднує словесні, наочні і практичні методи:

- словесні методи – у вигляді бесіди, інструктажу, лекційного матеріалу, методичних вказівок, співбесід;
- наочні методи, відео методи тощо – проведення лекційних та практичних занять за допомогою презентацій, ілюстрацій, демонстраційного матеріалу, тобто отримання знань завдяки наочному спостереженню;
- практичні методи – за допомогою вправ, практичних прикладів, аналізу статистичних даних, тренувань, тренінгів здобувачі одержують знання та уміння, виконуючі ці практичні дії;

– наукова робота здобувача – наукові дослідження та опрацювання наукової інформації.

Активні методи навчання (дискусійні методи) – в будь-яких формах навчання, включаючи лекційні заняття, використовуються елементи дискусії, обговорення.

## V КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Контроль знань здобувачів здійснюється за рейтинговою накопичувальною (100-бальною) системою, яка передбачає складання обов'язкових контрольних точок. З дисциплін, що завершуються заліком, поточна успішність оцінюється, виходячи зі 100 балів. Здобувач, який склав усі контрольні точки і набрав 55 і більше балів з кожного контролю на початок сесії, має право отримати підсумкову оцінку без складання заліку.

Контрольні заходи включають: поточний контроль, що здійснюється протягом семестру під час проведення лекційних, практичних і оцінюється сумою набраних балів; модульний контроль, що проводиться у формі підсумкової контрольної роботи за відповідний змістовий модуль та колоквиуму і має на меті оцінку результатів навчання здобувача після вивчення матеріалу з логічно завершеної частини дисципліни – змістового модуля; підсумковий/семестровий контроль, що проводиться у формі семестрового заліку, відповідно до графіку навчального процесу.

Оцінювання знань здобувача під час занять та виконання індивідуальних завдань проводиться за такими критеріями: розуміння, ступінь засвоєння теорії та методології проблем, що розглядаються; ступінь засвоєння фактичного матеріалу навчальної дисципліни; ознайомлення з рекомендованою літературою; уміння поєднувати теорію з практикою при розгляді ситуацій, у процесі виконання індивідуальних завдань та завдань, винесених на розгляд в аудиторії; логіка, структура, стиль викладу матеріалу в письмових роботах і при виступах в аудиторії; здатність проводити критичну та незалежну оцінку певних проблемних питань; уміння здійснювати узагальнення інформації, обґрунтовувати свою власну точку зору та робити висновки; грамотність подачі матеріалу та оформлення роботи.

Загальними критеріями, за якими здійснюється оцінювання позааудиторної самостійної роботи здобувачів є: глибина і міцність знань, рівень мислення, вміння систематизувати знання за окремими темами, вміння робити обґрунтовані висновки, володіння категорійним апаратом, вміння знаходити необхідну інформацію, здійснювати її систематизацію та обробку, самореалізація на практичних заняттях.

Підсумковий контроль знань та компетентностей здобувачів ВО з навчальної дисципліни здійснюється на підставі проведення семестрового заліку, завданням якого є перевірка розуміння студентом програмного матеріалу в цілому, логіки та взаємозв'язків між окремими розділами, здатності творчого використання накопичених знань, вміння формулювати своє ставлення до певної проблеми навчальної дисципліни тощо.

Переведення набраних здобувачем балів за 100-бальною шкалою в оцінки за національною (5-бальною) шкалою та шкалою ECTS здійснюється в відповідності до таблиці:

## Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
81 – 89	B	добре	
75 – 80	C		
65 – 74	D	задовільно	
55–64	E		
30–54	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	незараховано з можливістю повторного складання
0 – 29	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	незараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

## VI СЕМЕСТРОВИЙ ГРАФІК

Склад і графік складання контрольних точок дисципліни, форми і терміни контролю для денної форми навчання

№	Назва і стислий зміст контрольного заходу	Рейтингова оцінка		Тиждень
		min	max	
1	Аудиторна робота здобувача оцінюється на основі його відповідей на заняттях, активності у роботі протягом семестру. Поточний контроль – усне опитування в ході лекцій та на практичних заняттях, оцінювання правильності вирішення тестових, практичних завдань на практичних заняттях та при виконанні самостійної роботи. Здобувач здатний продемонструвати критичне осмислення лекційного та позалекційного матеріалу, брати кваліфіковану участь у дискусії з наведенням аргументації.	10	15	1-14
2	Індивідуальне завдання Підготовка презентації за обраною темою і виступ з доповіддю на практичних заняттях, тез доповідей, статті, роботи на конкурс, виступ із доповіддю на конференції	10	15	1-14
3	Модульна контрольна робота №1 (Здобувач виконує тестові завдання, що відповідають програмним результатам навчання за темами змістового модуля №1)	15	30	7
4	Модульна контрольна робота №2 (Здобувач виконує тестові завдання, що відповідають програмним результатам навчання за темами змістового модуля №2)	15	30	14
5	Тестове семінарське завдання №1, №2	5	10	4/11
Оцінка поточної успішності за 100-бальною шкалою (коефіцієнт вагомості=0,5)		55	100	
Підсумковий контроль (коефіцієнт вагомості=0,5) (Письмовий залік у разі підвищення рейтингового балу)		55	100	
Загальний рейтинг = 0,5*оцінка поточної успішності+0,5*оцінка підсумкового контролю				

## VII ЗАСОБИ ОЦІНЮВАННЯ

№	Назва контрольного заходу	Характеристика змісту засобів оцінювання
1.	Контроль поточної роботи на семінарських заняттях	<ul style="list-style-type: none"><li>• фронтальне опитування за понятійним матеріалом та за питаннями до семінарського заняття;</li><li>• оцінювання активності участі у дискусіях</li></ul>
2.	Індивідуальні завдання	<ul style="list-style-type: none"><li>• письмовий звіт або реферат про виконання індивідуального завдання;</li><li>• оцінювання самостійності та якості виконання завдання в ході звіту-захисту та співбесіди</li></ul>
3.	Контрольні роботи	<ul style="list-style-type: none"><li>• питання до контрольної роботи</li></ul>
Підсумковий контроль		<ul style="list-style-type: none"><li>• питання до заліку</li></ul>

## VIII РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

### *Основна література*

1. Бебик В. М. Базові засади політології: історія, теорія, методологія, практика. К. : МАУП, 2017. 248 с.
2. Бурдяк В. І. Теоретичні і методологічні проблеми політологічних досліджень. Част. I–II. Чернівці : Рута, 2017.
3. Говлет М. Рамеш М. Дослідження державної політики: цикли та підсистеми політики. Львів : Кальварія, 2014. 245 с.
4. Головатий М. Ф. Мистецтво політичної діяльності. К. : МАУП, 2012.
5. Горбатенко В. П. Політичне прогнозування: теорія, методологія, практика. К. : Генеза, 2016. 400 с.
6. Кривошеїн В. В. Політична гносеологія. Політична філософія : підручник / за ред. Суліми Є. М. К. : Знання, 2016. С. 59–113.
7. Політична наука : Методи досліджень : підручник / [О. А. Габріелян та ін. ]; за ред. О. А. Габріеляна. К. : ВЦ «Академія», 2012. 320 с.
8. Політологія: історія та методологія / за ред. Ф. М. Кирилюка. К. : Здоров'я, 2010. 600 с.

### *Додаткова:*

1. Байме К. Політичні теорії сучасності / Клаус фон Байме пер. з нім. М. Култаєвої та М. Бойченка. К. : Стілоос, 2008. 396 с.
2. Беззуб'як М. Й. Дослідження політичних відносин методом контент-аналізу. К. : Інститут політичних та етнонаціональних відносин, 2013.
3. Бодуен Ж. Вступ до політології. К. : Основи, 2015.
4. Брегеда А. Ю. Основи політології. К. : КНЕУ, 2017.
5. Вишняк О. І. Електоральна соціологія: історія, теорія, методи. К. : Ін-т соціології НАНУ, 2010.
6. Доцяк І. І. Методика і техніка політологічних досліджень : навчально-методичний посібник для студентів. Напрямок підготовки 052 «Політологія». Івано-Франківськ : ВДВ ЦІТ Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2017. 38 с.



7. Доцяк І. І. Сучасне студентство у виборчому процесі: роль, особливості та перспективи : моногр. Івано-Франківськ : Місто-НВ, 2011. 181 с.
8. Єріна А. М., Захожай В. Б., Єрін Д. Л. Методологія наукових досліджень. К. : Центр навч. літ., 2014. 212 с.
9. Кармазіна М., Могилевець О. Становлення і розвиток порівняльної методології в політологічних дослідженнях. *Політичний менеджмент*. 2006. № 5. С. 3–17.
10. Кирилюк Ф. М. Політологія. Навчально-методичний комплекс. К. : Центр навч. літ-ри, 2014. 620 с.
11. Кирилюк Ф. М. Новітня політологія. К. : Центр навч. літ-ри, 2019. 564 с.
12. Кухта Б. Л. Політична влада та її рішення. Львів : ЦПЛ. 2016. 240 с.
13. Лазоренко О. В., Лазоренко О. О. Теорія політології. навч. посібн. К., 2016.
14. Короткий оксфордський політологічний словник / пер. з англ. ; за ред. І. Макліна, А. Макмілана. К. : Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2015.
15. Левенець Ю. Теоретико-методологічні засади української суспільно-політичної думки: проблеми становлення та розвитку (друга половина ХІХ – початок ХХ століття). К. : Стилос, 2011. 585 с.
16. Мангейм Дж. Б., Річ Р. Г. Політологія. Методи дослідження: пер. з англ. / <http://meycfdsgxz.dnsrv.com/imgr?keyword=mangeym-rich-politologiya-metodi-issledovaniya-pdf&charset=utf-8>
17. Мягков А. Ю. Використання експертних оцінок при діагностиці нещирих відповідей респондентів. *Соціологічний журнал*. 2002. № 3. С. 98–111.
18. Рябов С. Г. Політологічна теорія держави. К. : Тандем, 2016. 240 с.
19. Філіпенко А. С. Основи наукових досліджень. К. : Академвидав, 2014. 208 с.

### *Електронні ресурси*

[www.nbuv.gov.ua](http://www.nbuv.gov.ua)  
[www.mon.gov.ua](http://www.mon.gov.ua)  
[www.vak.org.ua](http://www.vak.org.ua)  
<http://politics.ellib.org.ua/pages-cat-45.html%20%20>  
[http://www.znannia.com.ua/index.php?page=shop.browse&category\\_id=13&option=com\\_virtuemart&Itemid=1](http://www.znannia.com.ua/index.php?page=shop.browse&category_id=13&option=com_virtuemart&Itemid=1)  
[http://www.djerelo.com/index.php?option=com\\_content&task=category&sectionid=12&id=123&Itemid=251](http://www.djerelo.com/index.php?option=com_content&task=category&sectionid=12&id=123&Itemid=251)